

Lovforslag nr. L 91. Fremsat den 29. november 1984 af Ole Henriksen (SF), Tommy Dinesen (SF), Lilli Gyldenkilde (SF), Tonni Nielsen (SF) og Ebba Strange (SF)

Forslag

til

Lov om oprettelse af virksomhedsråd og indførelse af medarbejderdemokrati i statens virksomheder og institutioner

§ 1. I alle statens virksomheder og institutioner udøves retten til at lede og fordele arbejdet af et virksomhedsråd bestående af ledelsen og de øvrige ansatte.

Stk. 2. Formålet med virksomhedsrådene er at styrke de ansattes interesse for virksomhedens eller institutionens drift samt igennem en demokratisk ledelsesform at sikre den videst mulige delegation af ansvar til den enkelte medarbejder eller gruppe af medarbejdere.

Stk. 3. Virksomhedsrådet skal i udøvelsen af sine funktioner respektere gældende lov og administrative bestemmelser samt aftaler i henhold til tjenestemandsløvgivningen og kollektive overenskomster.

§ 2. I virksomheder og institutioner med over 10 ansatte skal der oprettes virksomhedsråd. Er der 10 ansatte eller derunder, udgør disse i fællesskab virksomhedsrådet.

Stk. 2. Er der inden for en virksomhed eller institution flere arbejdssteder med selvstændig ledelsesfunktion, oprettes der virksomhedsråd for hvert af disse arbejdssteder efter samme bestemmelser som i stk. 1.

Stk. 3. Oprettes der inden for en virksomhed eller institution flere virksomhedsråd, skal der tillige oprettes et hovedvirksomhedsråd, der er fælles for hele virksomheden/institutionen.

§ 3. Virksomhedsrådets opgave er at lede og fordele det daglige arbejde, herunder fastlægge retningslinjer for ansættelser, afske-

digelser og forfremmelser samt for indførelse af ny teknologi. Virksomhedsrådet har det fælles ansvar for, at virksomhedens/institutionens økonomi, budgetter og drift forvaltes på den for samfundet mest hensigtsmæssige og rationelle måde.

Stk. 2. Virksomhedsrådet er pligtig til at holde alle ansatte informeret om rådets løbende drøftelser og trufne beslutninger.

Stk. 3. På virksomheder eller institutioner, hvor der findes mere end ét virksomhedsråd, jfr. § 2, stk. 2 og 3, har hovedvirksomhedsrådet ansvar og kompetence i de anliggender, der er fælles for hele virksomheden eller institutionen, medens de enkelte virksomhedsråd har ansvar og kompetence inden for lokale anliggender.

§ 4. Valg til virksomhedsråd finder sted ved skriftlig afstemning blandt samtlige ansatte, jfr. § 2, stk. 2 og 3. Der vælges særskilt det samme antal suppleanter, som der vælges rådsmedlemmer. Antallet af stemmer afgør den rækkefølge, hvorefter man er valgt.

Stk. 2. For at opnå valgarbarhed skal ordinære medlemmer såvel som suppleanter have haft mindst et års ansættelse i den pågældende virksomhed eller institution.

Stk. 3. Virksomheden eller institutionen udarbejder forud for det første valg til virksomhedsrådet valgregler, som tilstræber, at virksomhedsrådets sammensætning bliver så repræsentativ som muligt. Valgreglerne udarbejdes i samarbejde mellem de forskellige

interessegrupperes tillidsrepræsentanter og den ansvarlige ledelse.

Stk. 4. Valgperioden til virksomhedsråd er 2 år. Genvalg kan finde sted.

Stk. 5. Antallet af medlemmer i et valgt virksomhedsråd kan ikke overstige 18 eller være mindre end 6, jfr. dog § 2, stk. 1.

Stk. 6. Den af en minister udpegede direktør for en virksomhed eller institution skal altid være medlem af virksomhedsrådet samt beklæde formandsposten.

§ 5. Efter hvert nyvalg til et virksomhedsråd konstituerer rådet sig, jfr. dog § 4, stk. 6. Sekretariatsfunktioner og anden form for ekspertbistand kan tilknyttes rådet udefra. Rådet fastsætter selv sin forretningsorden. Ved afstemninger skal almindeligt flertal dog være gældende.

Stk. 2. Alle møder afholdes i den normale arbejdstid og uden fradrag i lønnen. Nødvendige omkostninger dækkes af virksomheden eller institutionen. Der kan ikke udbetales honorar eller lignende for deltagelse i rådets møder.

§ 6. Der nedsættes et centrallråd for statens virksomheder og institutioner bestående af 3 af finansministeriet udpegede repræsentanter, 7 repræsentanter for de nedenfor i stk. 2 nævnte organisationer og 7 repræsentanter for virksomhedsrådene udpeget af de nedenfor i stk. 2 nævnte organisationer. For hvert af rådets medlemmer udpeges en suppleant.

Stk. 2. Følgende organisationer udpeger repræsentanter til det i stk. 1 nævnte centrallråd: Landsorganisationen i Danmark, Statstjenestemændenes Centralorganisation I, Statstjenestemændenes Centralorganisation

II, Lærernes Centralorganisation, Akademikernes Centralorganisation, Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd og Hovedorganisation for Arbejdsleder- og tekniske Funktionærforeninger i Danmark.

Stk. 3. Centrallrådet har følgende opgaver:

1. at virke rådgivende og vejledende for virksomhedsrådene,
2. at fortolke love, cirkulærer m.v.,
3. at registrere alle virksomhedsråd og hovedvirksomhedsråd, deres forretningsorden samt andre vedtægtsmæssige bestemmelser,
4. at forestå uddannelses- og informationsvirksomhed, herunder konferencer og kurser,
5. at komme med indstillinger til ministeren.

Stk. 4. Centrallrådets sekretariat varetager de daglige opgaver og tilrettelægger rådets arbejde. De med centrallrådet og sekretariatet forbundne omkostninger afholdes af staten.

§ 7. Loven omfatter ikke personel til pligtig tjeneste.

§ 8. Ved lovens ikrafttræden ophæves cirkulære af 21. november 1979 om samarbejde og samarbejdsudvalg i statens virksomheder og institutioner samt cirkulære af 21. november 1979 om centrallrådet for statens samarbejdsudvalg.

§ 9. Rameaftalen af 1. juli 1981 om samarbejde ved indførelse og brug af ny teknologi i statens virksomheder og institutioner opsiges af finansministeriet i henhold til aftalens § 7, stk. 1, ved lovens ikrafttræden.

§ 10. Loven træder i kraft den 1. januar 1985.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

De mange års debat om virksomhedsdemokrati har stort set været koncentreret om den private sektor. Specielt har den drejet sig om forskellige modeller for, hvordan lønmodtagere under en eller anden form kunne få del i virksomhedernes afkast.

I nogle tilfælde har der været forslag fremme om individuelle løsninger baseret på udbetaling af overskudsandele eller aktieudstedelser til den enkelte medarbejder, i andre tilfælde har det været forslag om én eller flere solidariske fonde opbygget på baggrund af lønsummens størrelse eller på værditilvæksten i virksomhederne.

Debatten har med andre ord stort set drejet sig om, hvordan og i hvilken grad man kunne sprede den private ejendomsret. Derimod har debatten om virksomhedsdemokratiets »anden halvdel« – ledelsesretten og medarbejderindflydelsen – været utrolig lavt prioriteret.

Det skyldes først og fremmest, at de borgerlige partier og arbejdsgiverorganisationerne mener, at ledelsesretten suverænt skal udøves af arbejdsgiveren og kun kan antastes, såfremt den enkelte lønmodtager har tilkøbt sig andele i en virksomhed eller fået overdraget disse andele via overskudsdeling.

Det siger sig selv, at det vil være minimalt, hvor meget en almindelig lønmodtager kan opnå af indflydelse ad denne vej – også hvis andelene forvaltes igennem en privat opsparingsforening. Ikke desto mindre har de samme kredse ofte givet udtryk for, at de ansatte må have større indflydelse på den daglige ledelse af virksomhederne – også igennem en lovgivning.

Nærværende lovforslag tager sigte på at lovgive på et område, hvor den private ejendomsret er ude af billedet, således at der hverken skal debatteres fonde, aktier eller overskud, men kun lønmodtagernes indflydelse på ledelsesretten.

Den offentlige sektor

I »Redegørelse til folketinget om regeringens program for modernisering af den offentlige sektor« fra den 30. november 1983 står der bl.a.:

»Det er regeringens principielle opfattelse, at der skal gennemføres en decentralisering af ansvar og kompetence. Arbejdet bliver mere effektivt og tilgodeser brugernes behov bedre, hvis beslutningerne træffes så tæt som muligt ved det personale, der har den direkte kontakt med borgere og virksomheder. For de ansatte vil det give større råderum og flere udfordringer. De centrale myndigheder i stat og kommuner skal indskrænke sig til at fastsætte generelle rammer for de udførende institutioners og myndigheders virke.«

Sammenlignet med nærværende forslags målsætning (§ 1, stk. 2): »Formålet med virksomhedsrådene er at styrke de ansattes interesse for virksomhedens eller institutionens drift samt igennem en demokratisk ledelsesform at sikre den videst mulige delegation af ansvar til den enkelte medarbejder eller grupper af medarbejdere« syntes der ikke at være den store forskel, bortset fra at socialistisk folkeparti præciserer, at det skal være en »demokratisk ledelsesform«.

Socialdemokratiets og LOs definition af begrebet »demokrati på arbejdspladsen« er udtrykt i en fællesbetænkning fra 1967, hvori det hedder: »Demokrati på arbejdspladsen er lønmodtagernes organiserede og ansvarlige medindflydelse og medbestemmelse – alene i deres egenskab af lønmodtagere – på ledelsesfunktionerne i den virksomhed, hvori de er ansat. Beføjelserne udøves gennem lønmodtagernes valgte repræsentanter.«

Da der således kan konstateres en vilje til at demokratisere og decentralisere ledelsesretten, er det rimeligt at afprøve denne vilje igennem et forslag i folketinget.

Når forslaget kun omhandler statens virksomheder og institutioner, er det ikke, fordi socialistisk folkeparti ikke ønsker den samme demokratiseringsproces sat i gang inden for kommuner og amter – tværtimod, behovet her er lige så stort som inden for staten. Årsagen er derimod, at der er

forskellige strukturer mellem staten på den ene side og kommuner og amter på den anden side. F.eks. er der principielt kun én arbejdsgiver for statens virksomheder, medens der inden for det kommunale og amtslige område er mange arbejdsgivere, selv om interesserne dog varetages af centrale landsforeninger. Begge områder har da også hver sin samarbejdsudvalgsaftale.

På denne baggrund har vi valgt – i første omgang – at fremsætte et lovforslag, der kun dækker statens virksomheder og institutioner.

Bemærkninger til de enkelte bestemmelser

Til § 1

For ikke at forveksle lovforslagets indhold med eksisterende samarbejdsudvalgsaftaler er i stedet anvendt betegnelsen »virksomhedsråd«. Bestemmelsen i dette punkt bryder afgørende med princippet om »arbejdsgiverens ret til at lede og fordele arbejdet«. Fremover skal den ministerudnævnte ledelse udøve sin delegation og beføjelser sammen med virksomhedsrådet.

Med hensyn til stk. 2 henvises til de almindelige bemærkninger.

Til § 2

For tiden er der ca. 1.450 samarbejdsudvalg på statens virksomheder, og de vil alle uden større besvær kunne omdannes til egentlige virksomhedsråd.

Antallet af virksomhedsråd vil formentlig blive lidt større i og med, at alle bliver dækket ind under ordningen.

Til § 3

Med de beføjelser og den kompetence, der er tillagt et virksomhedsråd, tilrettelægger det hovedprincipperne for virksomhedens drift og budget. Da statens virksomheder er meget forskelligartede, findes det mest hensigtsmæssigt, at hver enkelt virksomhed udarbejder sine egne regler for indførelse af ny teknologi.

Til § 4

Det forudsættes, at valg til et virksomhedsråd sker efter almindelige demokratiske principper uden indblanding udefra. Valgbarheden er sat til et års anciennitet i virksomheden, men bør muligvis være større inden for visse virksomheder.

Bestemmelsen i stk. 3 skal kun bruges til at igangsætte det første valg til et virksomhedsråd.